

የጥንት

የአሽረ ከዚን ቁጻፍኩ

(Earliest Old Testament Manuscripts)

የጥቃሕመራዊ የረዳ

ጥንቃቄ

*(Primary Sources for OT Textual
Criticism)*

□ የብር ክት

(Silver Amulets)

የተቀበለ ዘመን ከ 700 ዓ.ም በፊት

- ከመት በህር ጥቁልሎች 500 እመት በፊት ቅድመው ነበሩ::
- ከተገኘ ቅራጭዎች መግከል እንደ ዘመን 6:22-27 ያለው ከፍል ነው::
- የተጀመረው በጥንቃቄ ዕብረቤት ነበር::
- ይህ ደሁፍ በጥም አስፈላጊ ነው ፈማሽኑያቸው የዘመኑ ደሁፍ
ከሚሰራቸው ደሁፍ ይህ በጥም ተመሳሳይት አለው::

- - -	הברך (כ)	-			
- א-	ניריהו -	May the LORD bless you and guard you -			
- ר-	יה (ו)	יבְרַכְךָ יְהוָה, וִישְׁמַרְךָ			
- ב-	עה -	(Yehārēkh-khā Adhōnāy veyishmerēkhā ...)			
- ש-	יברכ-	May the LORD make His face shed light upon you			
- י-	יהוָה י-	and be gracious unto you -			
(י) ש-	יאר י-ה	יאר יְהוָה פָנֵיו אֶלָיךְ, וַיִחְנַן רִיחָן			
פ-	נייר	(א) ל-	("Yā'ēr Adhōnāy pānāw ēlekhā vihunnékkā ...)		
נ-	יריה	ש-	ם ל-ך- ש	ל-ו (כ)	May the LORD lift up His face unto you and give you
-	-	-	-	-	peace -
-	-	-	-	-	ישְׁאֵל יְהוָה פָנֵיו אֶלָיךְ, וַיִשְׁלַמְךָ לְךָ שָׁלוֹם
-	-	-	-	-	("Yissā Adhōnāy pānāw ēlekhā viyāsēm lekhā shālōm.")
-	-	-	-	-	ר-ך-ג-
-	-	-	-	-	-

□ የመት ባህር ተቁልሎች

(Dead Sea Scrolls)

የተቀብለ ዘመን 250ዓ.ም -100 ዓ.ም

- በ1947 በመት ባህር በስት መዕራብ ቅጽሬን በሚባል ወሰኑ እንደ እረኛ የጠናበትን ፍጥል ሲፈልግ የመት ባህር ተቁልሎች አገኝ፡ በቅጽሬን 12 ወሰኑ የተገኘ ሲሆን 972 ጥቁል (scroll) እና ቁርጥሮች (fragment) ይሁናል ተገኘታዋል፡፡
- የመት ባህር ተቁልሎች ከእነዚህ እና ነህምያ በስተቀር ሆኖም የበለይ ከፊን መግሂድ ከተወሰነ አዋል መግተፍት የዚህ በከራ ዕብረዙ አዋጅ ስልት ይዘል፡፡
- በዋና እንደ 1947 መለያ የአሳያን ጥቁል እና የዳንበቆብ ጥቁል ከነማበረራው ተገኘቸል፡፡
- ጥቁሎች የተሞኑት ከተነበረ በቻ ወደ እናበረ ይሁና የሥነ ይሁና ርግባር ገዢ መሆኑ ለበለይ ከፊን ይሁና ጥናት ስለ እኩን መቁማ ነው፡፡
- የበለይ ከፊን የግራኩ ቁል (የሰባ ለቁጥር ተርጉም) በመት ባህር ተቁልዎች ወሰኑ በቅርጥሮች መልካ ተገኘቸል፡፡

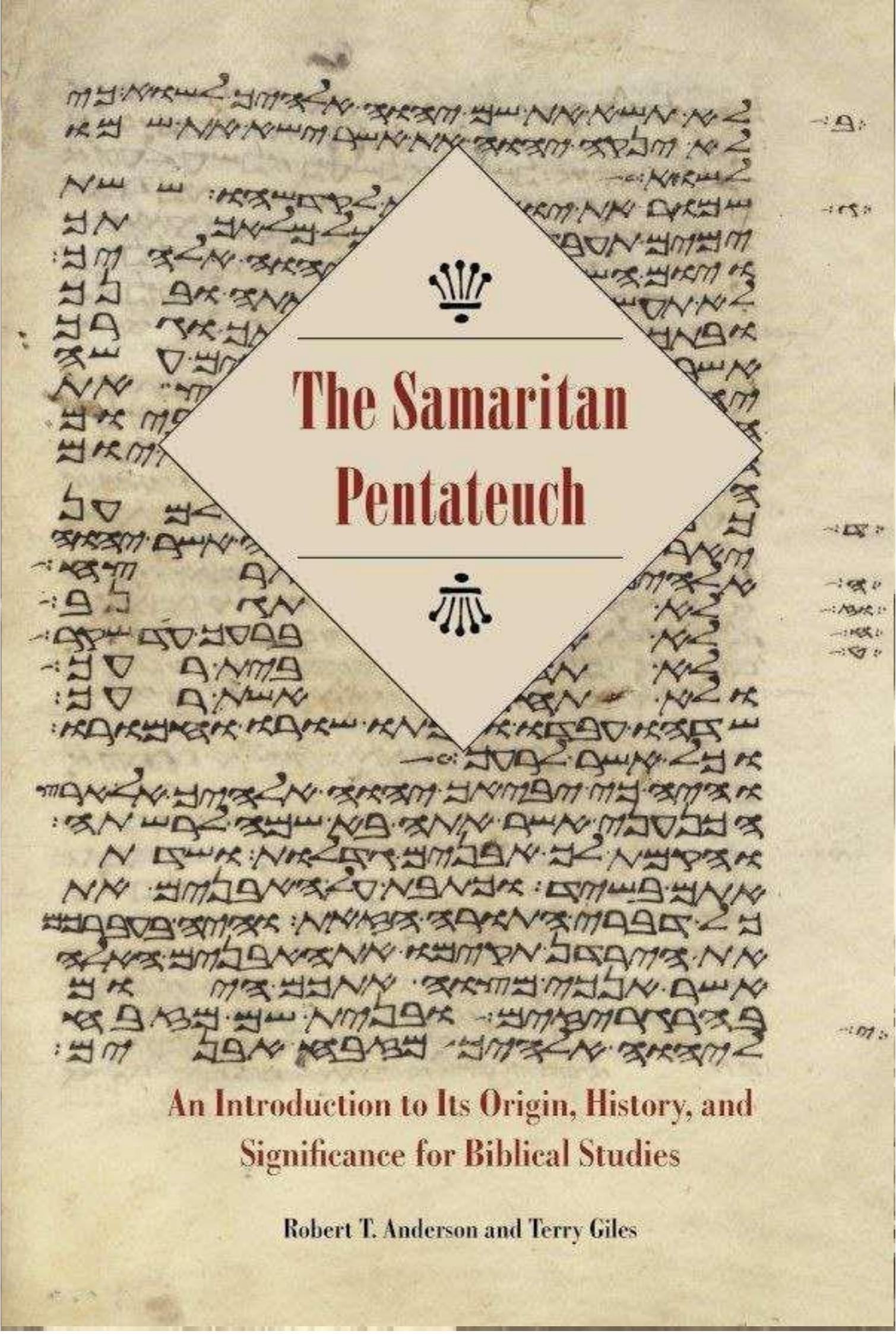

□ የሰማርያን ፊልተት

(Samaritan Pentateuch)

የተፉራበት ኮስን 127 ዓ.ም

- በፊደል አጠቃላይ የሰማርያን ፊልተት ይዘረሰ የሰማርያን ፊልተት ያግኞል
- የሰማርያን የተባለበት ምክንያት ያግኞል ከበረለም የሰማርያን ፊልተት ያግኞል
- የሰማርያን የተለያዩ ምክንያት ያግኞል ከበረለም የሰማርያን ፊልተት ያግኞል
- ከተገኘው ፊልተት የሰማርያን ፊልተት ያግኞል ከበረለም የሰማርያን ፊልተት ያግኞል

An Introduction to Its Origin, History, and
Significance for Biblical Studies

Robert T. Anderson and Terry Giles

□ ፊስ ጥረሰ

(Nash papyrus)

የተቀበለ ዘመን 169 ዓ.ም – 37 ዓ.ም

- በ1902 ደብዳቤ እል ፊስ (W. L. Nash) በተባለ በውቃቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ማህበር የሂሳብ በነበር ስው የተገኘ የአስተቱ ታክክለት ቅፅ ነው::
- ከዲ 20:2-7፣ ከዲ 5:6-21 ላይ ያለውን አስተቱ ታክክለት ይይዛል::

□ የወዲ መሸቦት

(Wadi Murabbat Manuscript)

የተቀበለ ኮመን 132 ዓ.ም – 135 ዓ.ም

- 1951 የተከማረሁ ስሳ አበላት በዋና መሸቦት ውስጥ
በሚገኘው ውስጥ ያገኙትን ጥቅል እና ቁርጥራው ይዘው ወደ
እርሻያለቻለት ወሰኑ::
- አምስቱን የእኛት መጽሐፍት (ዘመኑት፣ ዝግጁት፣
ዘለዋዋሪ፣ ከነፃፈ፣ ዝግባር) እና የእሳያን መጽሐፍ
በበርካታ ቁርጥራው መልክ (fragment form) በዋና ውስጥ
ተገኅተዋል::
- 12 የታናናን ነበያት መጽሐፍት በጣም በተማሪ መልክ
ተገኅተዋል::

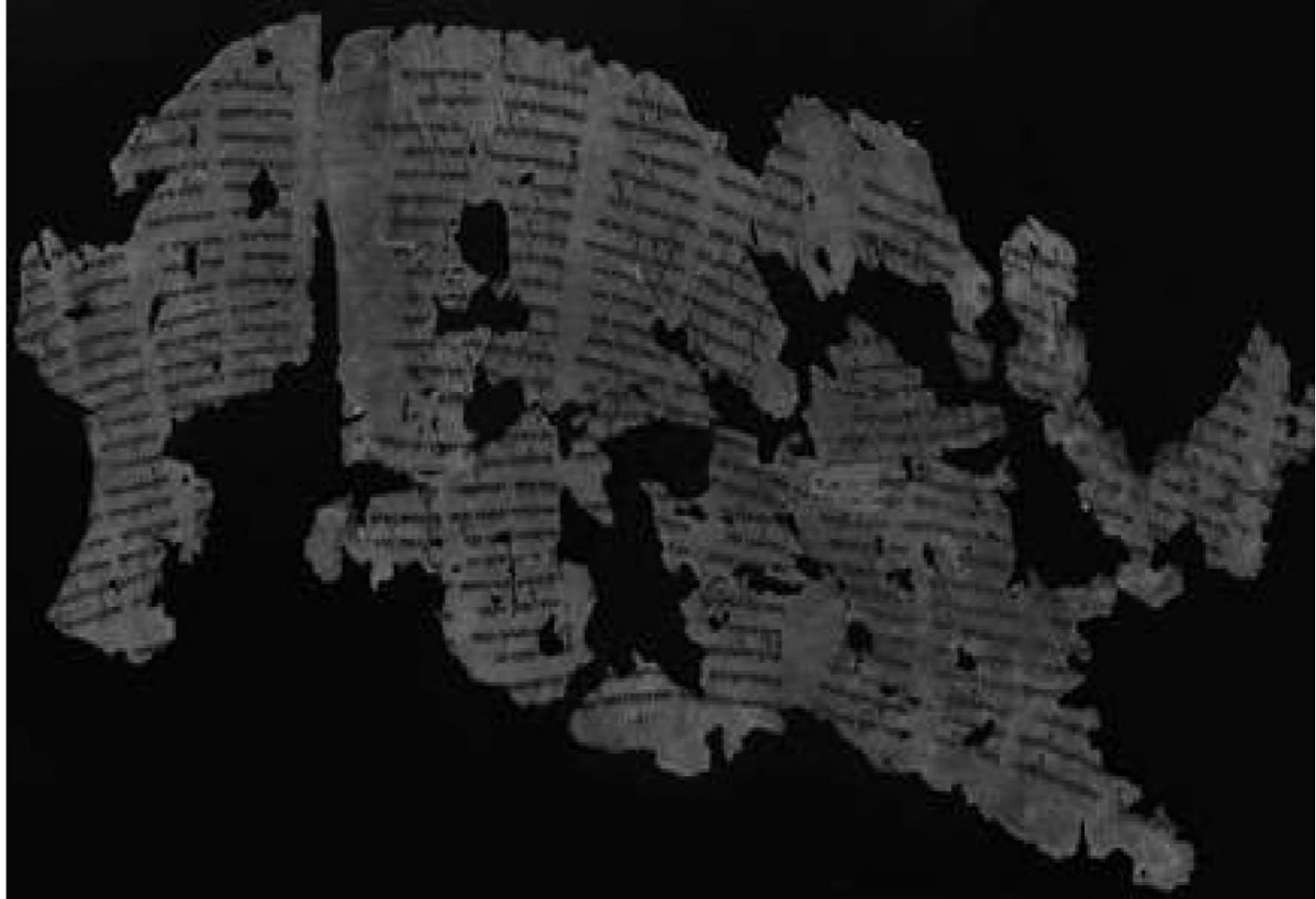

□ ማጽዳ

(Masada Manuscripts)

የተናበረት አመን 73 ዓ.ም በደት

- በመት በህር በስተ ምዕራብ የሚገኘ የተፈጥሮ ወቅና ነው::
- 1963-1965 በማኑዳ በተከሃደ ቁጥር መጽሐፍ ቁጥር ካቁቁ እና አዋልድ ድህንነቶን መምር 14 ተቀለለች ተገኘቸል::
- የጤን በይማወያን ከተወረደበት ከ73 ዓ.ም በደት በግልጽ በማታሪ ፍላጊት የተዘሩ ዓይነ::
- ከፍተረት፣ ከሌዋዋያን፣ ከዲግም፣ ከዘቀኬል እና መዝሙር ደዋት በቀርጥሮ መልካት ተገኘቸል::
- የታናናን ካቦታት መጽሐፍት በግረክኛ ተጽሑፍ ተገኘቸል::

□ የወዲ ፀበራ (የካል ፍሰብ)

(Wadi Habera)

የተቀበለት አመት
ዘመን 13:2-16 – 130 ዓ.ም
ከ1000 – 1400 ዓ.ም

- የወዲ ፀበራ: ከተደረገው: ከፊጥ እና መዝሙር ደሞት
በቁጥር መልከት: 12ኛ የታናናሽ ነበያ
መጀመሪያ ደግሞ በግብር ቅጽ በተመሳሳይ
ተገኘተዋል::
- የወዲ ፀበራ የግብር ጽሁፍ የኢትዮጵያውያን ስም (ባንሻ)
ወደ ሲጠረጥም በጥንቃቄ ዕብረቤት ያስቀምጣል::
- የወዲ ፀበራ የዕብረቤት ጽሁፍ ከሚከተሉት ጽሁፍ ይር
ከፍተኛ ተመሳሳይት አለቸው::

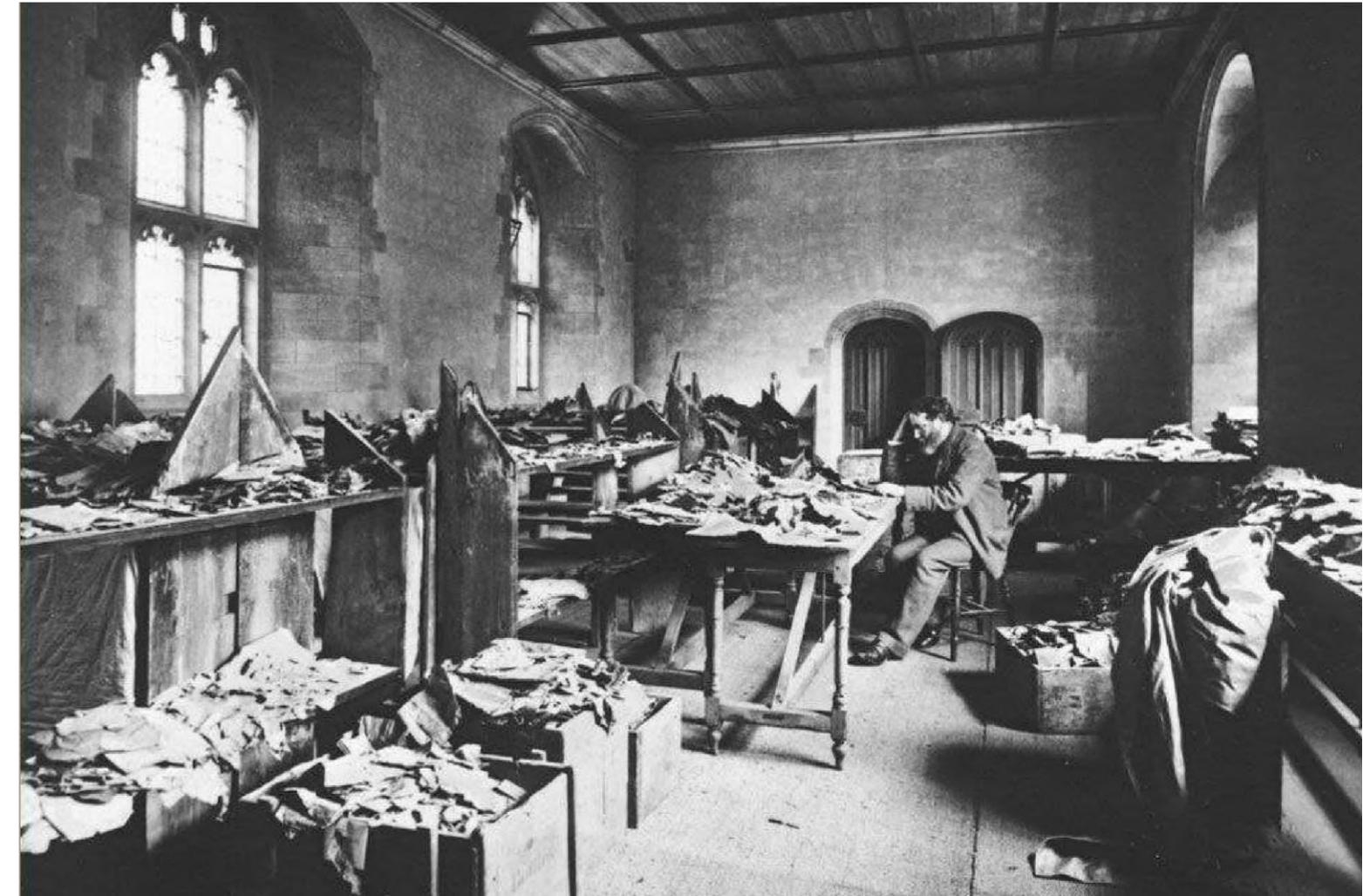

❑ ገዢዎች ቅርጥፋዊ

(Genizah Fragment)

የ+፭፻፲፭ ኮሚኒስ 500 -1400 ዓ.ም

- ከደር ፌዴራል 1015 ዓ.ም በፊት መያዥ በአድራሻው ከደር
የተገኘው በበን ክዘር ስነት ላይ የሚገኘ ማከማች
መሬትን ነበር፡፡ በር እና መሰከት አልነበረም፡፡
 - 1860 ዓ.ም ጥቅት ቁርጥራመች ተግኝተው ነበር፡፡ 1890
ዓ.ም ምክርጫ ሲታደስ በዘመኑ ቁጥር እና ቁርጥራመች
ተግኝተዋል፡፡
 - በአጠቃላይ 12000 በሳይ ቁርጥራመች ተግኝተዋል፡፡
 - በንግድ ከተገኘ በዘመኑ ቁጥር 15% በፊት ይፈጸማል፡
በግዢና በአረማይና በአረብና የተቀኑ የበለይ ከፊን
ዶሮዎች ዓቸው፡፡

□ የበን አሽር ቤትዕብና የመከተልናው ኮሙን ቅዱዋቸ

(Ben Asher family and Medieval Manuscripts)

800 - 1000 ዓ.ም

- የበን አሽር ቤትዕብና ከ 800–1000 ዓ.ም የበትራ ካዳን
መጀመሪያዊ ቤትዕብና ቅዱዋቸ ተፈጥሯል ማና
የተጨማሪ የመከተልናው የሁኔታ ቤትዕብና ነው::
 - የበን አሽር ቤትዕብና ያስቀመጣቸው ቅዱዋቸ የመከተልናው እና
በጥም አሰራራለዋቸ ፍቃው::-
- ከደከሳ ክፍያ (Codex Cairensis) 895 ዓ.ም
 - አሌප ክፍያ (Aleppo Codex) 930 ዓ.ም
 - አፈሪንታል 4445 (Oriental 4445) 950-1540 ዓ.ም
 - ለለንግረንድ ክፍያ (leningrandenis codex) 1008 ዓ.ም

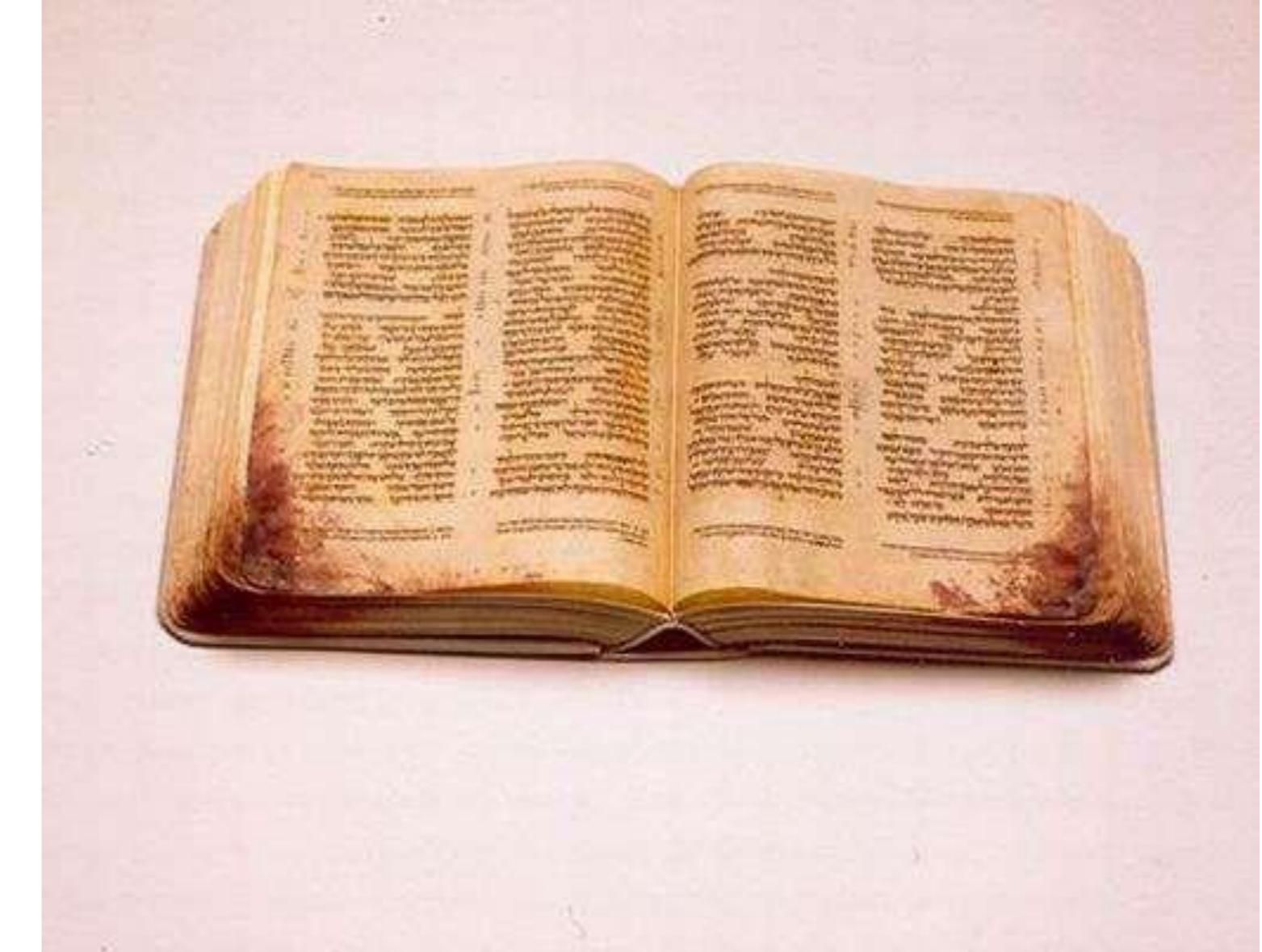

□ አሌቶ ከዚከስ

(Aleppo Codex)

የተቀበለ ዘመን 930 ዓ.ም

- የፍዕራን የተማሪ የብረድ ከኩን መዳሂች የያዘ ነው::
- 1947-1948 በፊደል ኢትዮጵያ እንቅስቃሴ (anti semetic movement) ፈጻ የሚያህልው መቻቻል::
- በጥም ተከከለኛ እና የተከበረ አሰራራን ስነድ ነው::
- በ10ኛው መቶ ከፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ በጥበርያደሰ ተደርሱ በ11ኛው ከፍለ ዘመን መገበያቸው ላይ ወደ ጉባኤ ተዘርሱ በ14ኛው ከፍለዝመን መገበያቸው ላይ በስራም አሌቶ በማግኘት ኢትዮጵያ ቤት ተቀመጣዊ አሁን በአያኔሳለም እስራኤል መካሬም ይገኘል::

□ እራት 4445

(Oriental 4445)

፭፻፯፻፷፻ ዘመን 950 ዓ.ም

- ይህ የእኔ ደህን 126 ቀለ 2 ገጽ ወረቀቶችን (Folios)
 - የእኔ በገጽ 3 መደብ ይይዛል::
 - 129ኛ በበኩ አስር በ950 ዓ.ም የተቀኑ ሲሆን ደመቀ
በለው ፈደላቸውም ተለቅ ያለ ነው:: 55ቱ በ1540 ዓ.ም
በለለዚ ብሔፍት በእኔ የተጨመሩ ፍቃዋው::
 - መለያ ታልስ ወይም የምዕራባዊያን አናበበ ነጥቦችን
መምርበታም ተለልቷ በሆነ ደማቅ የእኔ ደህን የተዘረዘሩ
ነው::

בְּאֹסֵטֶר חַנְעָר וְחַנְפָּחָה
בְּשִׁמְיָא לְזִקְבָּאָתָם
לְעַלְוָת הַבְּלָדָן
וְחוֹזָה גְּלָה אַתְּאָיו
שְׁמַנְיָא לְיַוְק אַחֲרָךְ לְפָנָךְ
כְּזָא שָׁא אָוֶל לְאַמְרָךְ בְּעַתִּי
מְחוֹרָא שְׁלָחָא לְיַד אֲרָישׁ
מְאַרְזָא בְּנוּמָן וְמְשֻׁחָתָן
לְגִירָעָל עַמְּיו יְשָׁרָאֵל
וְחוֹשְׁיָעָא תְּעַמְּיו מִירָא
פְּלַשְׁתִּים פְּרַא אַוְתְּלָאָתָן
עַמְּוֹבָי בְּאָח עַנְקָתָו אַלְלָא
וְשִׁמְוֹאָלָר אָה אַתְּשָׁאָנוֹל
וְחוֹק עַנְחָו הַנָּה הַאֲיָשׁ
אֲשֶׁר אַמְּרָתָא לְיַד זָהָל
וְזָהָל בְּבָנָה בְּנָשָׁא אֲוֹלָל
אַתְּשְׁמָמוֹאָר בְּתֻוֹה חַשְׁעָר
מְנַדְּלָה לְרֹזֶב דְּזָאָר

□ ለለንግራድ ከዚከስ

(Leningrad Codex)

የተቀበለ ዘመን - 1008 ዓ.ም

- በዚህ እናር የጽሁፍ ቤትሰብ የተሰረ እና እና አገልግሎት
የተማሪለ ቅዱ ነው::
- ከበረለም የሚከተሉ ደንብ ቤትሰብ ቤት ቅዱ
መከከለኛው አመን ይረዳ ጊዜም የወጥነት ስንሰለት ያለው
የበረለም ከዲን ቅዱ ነው::
- ልላንጻል ከይከሳ ለዘሩ መጽሐፍ ቅዱስ ያለው ከዲን
መጽሐፍ የቅዱ የወጥነት ቅዱ ሆኖ የጊዜ የገለግል::

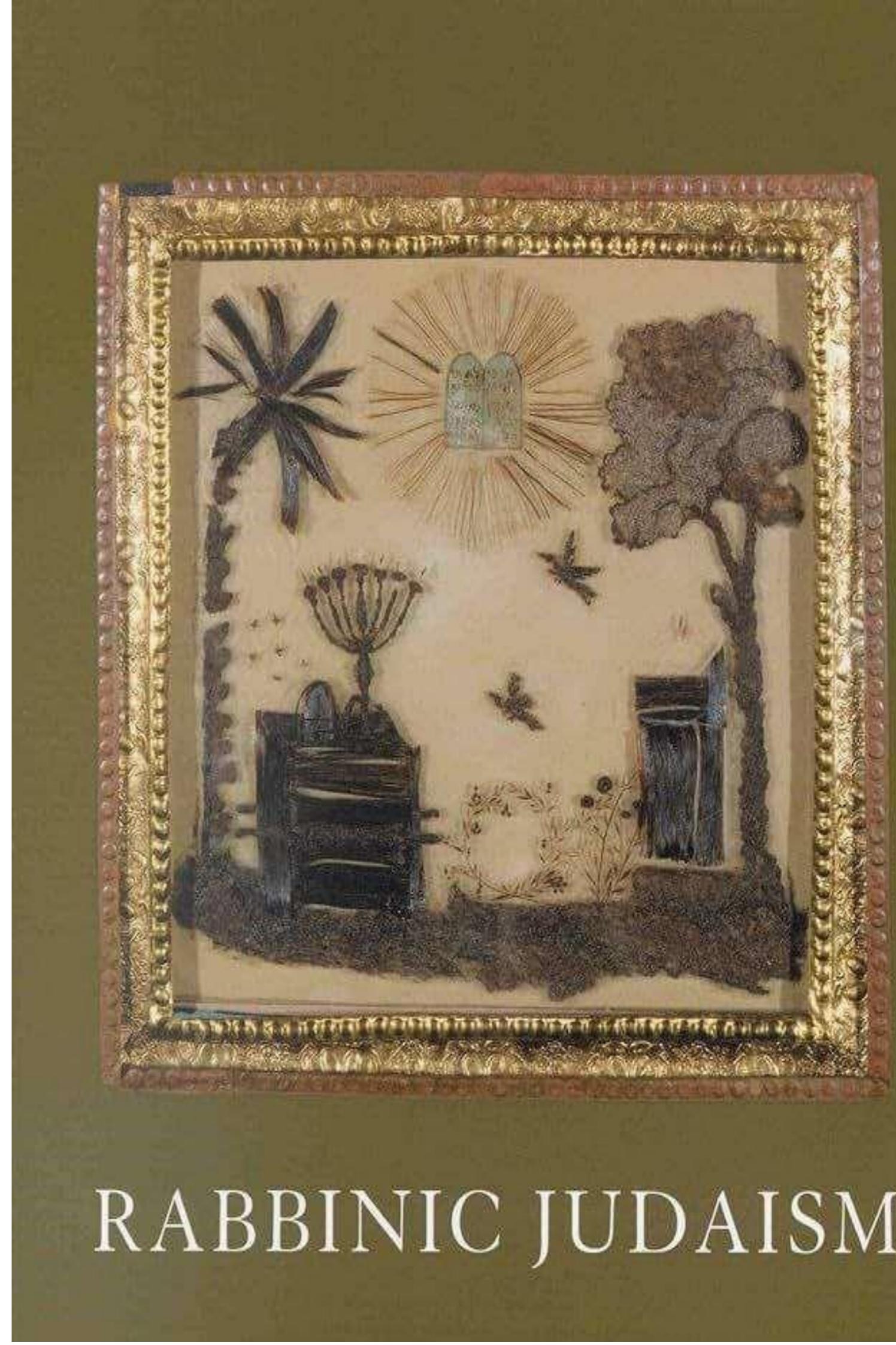
HEBREW BIBLE
LENINGRAD CODEX

□ 2ኛ የሂሳዊ ማዕከል

ቀዳማ እና ተግባር

(Second printed Rabbinic Bible)

- ሁሉትና የብላይ ከዳን እና ተግባር አለ::
- እና ግብር የጊዜ ድረሰኝ የጊዜ ነው::
- በዚህ አገልግሎት ተጨማሪ ማስታወሻ እና የቃወቁ መምህራን አስተያየት እኩል::

RABBINIC JUDAISM